

Література.

1. Грідін О.В. Пшениця: виробництво, торгівля, споживання: матеріали Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів і молодих учених [«Економічні, екологічні та соціальні проблеми сталого розвитку аграрного сектора економіки»], (м. Харків, 1-3 жовтня 2008 року) / Міністерство аграрної політики України, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. – Х.: 2008. – С. 106.

2. Грідін О.В. Оцінка перспектив розвитку світового зерновиробництва: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Аграрний форум – 2008»], (м. Суми, 15-18 жовтня 2008 року) / Міністерство аграрної політики України, Сумський національний аграрний університет. – Суми: ВТД «Університетська книга». – 2008. – С. 130.

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

**ДЕЦЮРА С.О.,* АСПИРАНТ,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Птахівнича галузь була і на сьогоднішній день залишається важливою складовою у забезпеченні населення продуктами харчування, а переробної промисловості - сировиною. Протягом останнього часу яйця та м'ясо птиці є чи не найдоступнішим джерелом багатьох поживних речовин у споживчому кошику.

Крім того у сучасних умовах птахівництво в світі є одним із основних виробників важливих білкових висококалорійних продуктів, які відзначаються біологічною повноцінністю для організму людини й економічною доступністю для більшості споживачів [1,2]. Тому галузь птахівництва відіграє важливу роль у продовольчій безпеці країни.

Але на відміну від розвинених європейських країн, де продукти птахівництва постійно високоприбуткові, а галузь є рентабельною в Україні традиційно склалося так, що продукти цієї галузі серед продуктів тваринництва були й залишаються другорядними, а галузі приділяється недостатньо уваги.

Питанням розвитку галузі птахівництва займався багато вітчизняних вчених, таких як Назаренко О. В., Ярошенко Ф.О., Марків Г. В тощо. Ними було розглянуто основні напрямки розвитку галузі птахівництва та отримання належного економічного ефекту.

Метою дослідження є визначення стану та тенденції розвитку

---

* Науковий керівник – Огічук М.Ф., к.е.н., професор

птахівництва в Україні та формування напрямку досягнення найкращого ефекту від виробництва продукції птахівництва, для забезпечення економічної і продовольчої безпеки держави.

На теперішній час галузь птахівництва починає виходити із тіні інших галузей тваринництва і нарощувати свою потужність. Зокрема, на це вказує поступове зростання поголів'я птиці (див. табл. 1). Так якщо взяти дані за останні 20 років, то можна прослідкувати тенденцію до зростання поголів'я птиці починаючи з 2001 року. І хоча на сьогоднішній день розмір поголів'я не досяг рівня 1991 року (коли галузь перебувала на підйомі), та все ж позитивні зрушення прослідковуються, оскільки за десять останніх років, з 2001 по 2010 рік, загальне поголів'я по всіх господарствах зросло на пловину, а у сільськогосподарських підприємствах у 4 рази.

А тому є велика надія, що поголів'я птахів як і сама галузь птахівництва при такому розвитку скоро досягне рівня 1991 року, а можливо і перевищить його.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я птиці різних видів по Україні

(на 1 січня; тис. гол.)

Види птиці	Роки					2010 р. у % до 1991 р.
	1991	1996	2001	2006	2010	
Чисельність птиці у господарствах всіх категорій						
Всі види птиці	246104,2	149748,4	123722,0	161993,5	191446,4	77,8
в. т.ч.						
Кури та півні	212341,7	128955,1	103772,2	142573	172611	81,3
Гуси	11554,6	9096,1	9061,1	8099,1	5939,4	51,4
Качки	8824,7	8621,5	8071,9	8909,4	9784,2	110,9
Індики	2602,2	2236,5	2271,5	1882,7	1810,6	69,6
Чисельність птиці у сільськогосподарських підприємствах						
Всі види птиці	132966,6	54074,2	25352,9	66625,3	100354,2	75,5
в. т.ч.						
Кури та півні	120813,4	51554,7	24191,6	64561,8	97915,4	81,0
Гуси	1937,9	963,8	699,7	851,1	473,9	24,5
Качки	...	1158,9	399,1	803,1	583,9	-
Індики	...	36	9	166,1	353,1	-

Крім того на важливу увагу заслуговує те, що з кожним роком відбувається нарощення поголів'я саме сільськогосподарськими підприємствами, а не домогосподарствами населення (див. рис. 1).

Рис. 1. Динаміка поголів'я птиці по Україні за період з 2006 по 2009 р.р.

Це вказує на те, що галузь птахівництва перетворюється з "сільської галузі", коли продукція виробляється в основному селянами, в галузь з промисловим спрямуванням, тобто в галузь в якій виробництво продукції здійснюється в підприємствах. Воно і не дивно, оскільки населення з кожним роком дорожче утримувати значне поголів'я птиці, яке є мало продуктивним, а часті хвороби (саме в молодому віці) і велика ціна на медикаменти не дають нарощувати поголів'я. Крім того зменшення сільського населення через відплив молоді в міста залишає на селі лише людей похилого віку, які вже не в змозі утримувати велику кількість птахів.

А тому залишається одна надія (як і має бути в розвинених країнах) на виробництво продукції птахівництва на промисловій основі, тобто у сільськогосподарських підприємствах, а саме спеціалізованих птахівничих підприємствах. Які б змогли налагодити стабільний розвиток галузі і забезпечити країну поживними продуктами харчування.

На нашу думку таке поступове збільшення поголів'я птиці і стрімке наближення до досягнення рівня 1991 року вказує також на те, що на теперішній час галузь птахівництва знаходиться на стадії відродження, та зможе укріпити продовольчу безпеку країни.

На це вказує також і стрімкий прозвиток виробництва продукції птахівництва, а зокрема м'яса птиці (див. табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка виробництва м'яса в Україні з 2005 по 2009 роки

(в забійній вазі, тис. т.)

Вид м'яса	Роки					2009 р. у % до 2005 р.
	2005	2006	2007	2008	2009	
Яловичина і телятина	561,8	567,4	546,1	479,7	453,5	80,7
Свинина	493,7	526,1	634,7	589,9	526,5	106,6
М'ясо птиці	496,6	589,3	689,4	794,0	894,2	180,1
Баранина і козлятина	16,2	14,6	15,3	17,1	17,8	109,9
Кролятина	13,5	12,6	12,4	13,1	13,6	100,7
Конина	15,2	13,2	13,8	12,1	11,8	77,6
Разом	1597,	1723,7	1911,7	1905,9	1917,4	120,1

Так, на теперішній час у структурі виробництва м'яса в Україні птахівництво вже займає провідні позиції (68,8 % від загального виробництва м'яса усіма підприємствами) випередивши традиційні галузі скотарство і свинарство.

В динаміці виробництва м'яса птиці з кожним роком нарощує свою перевагу. Зокрема, якщо порівнювати виробництво м'яса птиці у 2009 році з 2005 роком, то виробництво зросло на 80,1 % (тобто на 396,7 тис. т.), в той же час виробництво яловичини і телятини зменшилося на 19,3 % (108,3 тис. т.), а свинини хоч і зросло та все ж на мізерну величину – 6,6 % (32,8 тис. т.). Тому на теперішній час виробництво м'яса займає одне з провідних місць у загальному виробництві м'яса в Україні.

Крім того виробництво м'яса птиці в основному відбувається на промисловій основі (у спеціалізованих підприємствах), що допоможе підвищити ефективність виробництва продукції птахівництва, знизити витрати на виробництво та ціну реалізованої продукції. В інших же галузях тваринництва м'ясо виробляється здебільшого домогосподарствами населення (див. табл. 3), а не підприємствами, тому виробництво є менш ефективне.

На сьогодні м'ясо птиці починає ставати гідним заміном для більшості споживачів м'яса інших видів тварин і розвиток цього напрямку у галузі птахівництва має поступово нарощуватися і виходити на новий більш прогресивний і економічно вигідний етап.

**Виробництво м'яса у різних категоріях господарств України
у 2009 році**

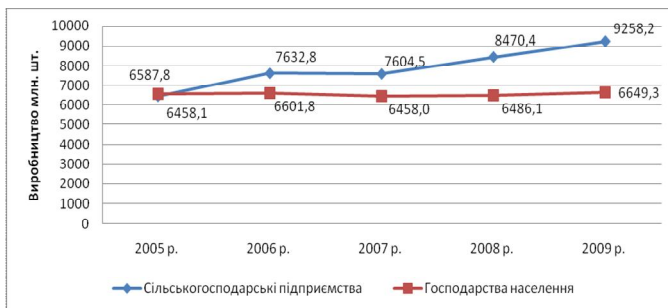
Вид м'яса	Вироблено м'яса (в забійній вазі тис. т.)		Вироблено м'яса сільськогосподарськими підприємствами по відношенню до всіх категорій господарств, %
	у всіх категоріях господарств (в т.ч. господарствах населення)	у сільськогосподарських підприємствах	
Яловичина і телятина	453,5	113,6	25,0
Свинина	526,5	207,1	39,3
М'ясо птиці	894,2	711,5	79,6
Баранина і козлятина	17,8	1,0	5,6
Кролятина	13,6	0,2	1,5
Конина	11,8	0,8	6,8
Разом	1917,4	1034,2	53,9

Крім того, якщо розглядати споживання м'яса птиці в розрахунку на одну особу на рік, то за останні 3 роки його споживання зросло на 5,3 кг і складає на рік 23 кг, в свою чергу споживання яловичини та телятини зменшилося на 2 кг і складає 9,6 кг, а свинини збільшилося на 0,7 кг і складає 16,1 кг. Тобто як бачимо м'ясо птиці є одним із основних м'ясних продуктів які споживає населення України. Тому збільшення виробництва м'яса птиці є дуже важливим для продовольчої безпеки країни.

Що стосується виробництва яєць, то з кожним роком воно збільшується (див. рис. 2), так наприклад загальне виробництво яєць у 2009 році в порівнянні з 2005 роком збільшилося на 21,9 %, або 2861,6 млн. шт., при цьому виробництво яєць у сільськогосподарських підприємствах зросло на 43,4 % або 2800,1 млн. шт., а у господарствах населення на 0,9 %, або 61,5 млн. шт.

Такі розрахунки підтверджують, що галузь птахівництва на сьогодні стабільно розвивається і є однією з важливих галузей тваринництва, яка укріплює продовольчу безпеку країни.

Але це кількісні дані, які характеризують лише кількість виробленої продукції птахівництва, і не показують економічної складової, а саме витрат, доходу та отриманого ефекту від виробництва і реалізації такої продукції.

Рис. 2 Динаміка виробництва яєць в Україні з 2005 по 2009 роки

Якщо розглядати економічну сторону виробництва та реалізації продукції птахівництва, то ситуація не така радісна, як здається на перший погляд. На теперішній час, як свідчать дані Держкомстату, фінансовий результат від реалізації м'яса для сільськогосподарських підприємств не втішний, оскільки за останній два роки підприємства понесли значні збитки (див. табл. 4). Рівень рентабельності по цьому виду продукції по Україні склав -22,5 %. Виробництво яєць, на відміну від м'яса, є прибутковою діяльністю і у 2009 році рівень рентабельності від виробництва яєць склав 13 %.

Таблиця 4

Результати від реалізації продукції птахівництва по Україні за 2009 рік

Вид продукції	Кількість реалізованої продукції, тис. т. (млн. шт.)	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Чистий дохід (виручка), тис. грн.	Прибуток (збиток), тис. грн.	Рівень рентабельності, %
М'ясо птиці	84,4	919010,4	712127,0	-206883,4	-22,5
Яйця	8507,1	3067011,7	3468124,5	401112,8	13,1

Та все ж такий стан справ не дуже радує, оскільки при збільшенні обсягів виробництва продукції економічний ефект зменшується. А це може призвести до того, що через деякий проміжок часу без отримання прибутків галузь, а саме, виробництво м'яса птиці, знову піде на спад. Тому потрібно підприємству більше уваги

приділяти зменшенню витрат на виробництво продукції птахівництва та збільшенню доходу від реалізації шляхом пошуку найкращих ринків збуту, а державі всебічно підтримувати розвиток птахівництва, щоб ще більше укріпити продовольчу безпеку країни.

Отже, галузь птахівництва на теперішній час є однією з основних галузей, яка забезпечує населення висококалорійними і поживними продуктами харчування, яка нарощує свої виробничі потужності. Та все ж без вжиття належних заходів як з боку держави, так і виробників неможна отримати найкращий економічний ефект від виробництва цих видів продукції, навіть у спеціалізованих птахівничих підприємствах, які мають усі переваги для успішної діяльності з виробництва такої продукції. Тому пропонуємо, для покращення виробництва продукції птахівництва, або хоча б збереження наявних тенденцій:

— забезпечити птахівничі підприємства відповідною підтримкою держави не тільки на рівні прийняття нормативно-правових актів, а і запровадження реальної фінансової допомоги;

— розробити державними органами заходів щодо встановлення економічно обґрунтованих та паритетних цін на сільгосппродукцію;

— налагодити управління витратами підприємства, зокрема варто проводити виробництво продукції на базі власного кормового виробництва, що допоможе знизити витрати на корми, які є найбільшою статтею витрат у собівартості продукції;

— здійснювати модернізацію існуючої техніки та використовувати новітню технологію виробництва і утримання птиці;

— використовувати більш продуктивнішу птицю.

Література.

1. Мармуль Л.О., Аверчева Н.О. Проблеми і перспективи розвитку птахівництва в регіоні // Економіка АПК, 2009 – № 4 – С. 16.

2. Марків Г. В. Значення продукції птахівництва для ринку Львівської області / Птахівництво: Міжвід. темат. наук. зб. / ІП УААН. – Харків, 2009. - Вип. 64. – С. 120-127.

3. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2009 рік. Статистичний бюлетень. – К: Державний комітет статистики України, 2010. – 80 с.

4. Тваринництво України. Статистичний збірник. – К: Державний комітет статистики України, 2010. – 200 с.